

AANBEVELINGEN VOOR DE KLIMAATTOP VAN SHARM EL SHEIK (COP27)

INLEIDING

COP 27 zal plaatsvinden van 6 tot en met 18 november in Sharm el Sheikh, Egypte. Tijdens deze COP worden verschillende kwesties besproken die fundamenteel zijn voor de strijd tegen de klimaatcrisis. Allereerst moet deze top de landen, te beginnen met de grootste vervuilers, er duidelijk aan herinneren dat **het beperken van de temperatuurstijging tot 1,5°C tegen het einde van de eeuw** de enige aanvaardbare interpretatie is van de langetermijndoelstelling van het Akkoord van Parijs. Het overschrijden van deze drempel, zelfs tijdelijk, zal immers onomkeerbare gevolgen hebben, vooral voor de meest kwetsbare personen. Deze COP moet ook over **sociale rechtvaardigheid** gaan. De huidige energiecrisis moet worden aangepakt als een opportuniteit om snel over te gaan naar klimaatbeleid dat ook sociaal beleid is. De huidige situatie moet ons er tevens aan herinneren dat de transitie naar een koolstofarme samenleving, een eerlijke transitie moet zijn, waarbij fatsoenlijke en groene banen en meer sociale gelijkheid worden gecreëerd.

Ten slotte moet deze COP **klimaatrechtvaardigheid** onderschrijven als basis voor internationale betrekkingen. Het is niet langer geloofwaardig te bepleiten dat de klimaatcrisis door geïsoleerde maatregelen zal worden opgelost. De klimaatcrisis is een mondiaal probleem en vereist mondiale antwoorden op basis van solidariteit, waarbij voorrang wordt gegeven aan degenen die het meest door de gevolgen ervan worden getroffen. Alleen door te handelen volgens deze logica kunnen we hoop vestigen op ambitieuze conclusies in Egypte.

INHOUDSTAFEL

HOOFDSTUK 1: OPWARMING BEPERKEN TOT 1,5°C	3
HOOFDSTUK 2: GENDERRECHTVAARDIGHEID	5
HOOFDSTUK 3: ADAPTATIE, VERLIES EN SCHADE	6
3.1. Adaptatie	6
3.2. Verlies en schade	7
HOOFDSTUK 4. LANDBOUW EN VOEDSELSYSTEMEN	7
HOOFDSTUK 5: NATUUR	8
HOOFDSTUK 6: FINANCIERING IN LIJN MET KLIMAATRECHTVAARDIGHEID	10
6.1. Internationale klimaatfinanciering	10
6.2 Schulden en klimaat	11
6.3 Financiering en private sector	11
HOOFDSTUK 7: KOOLSTOFMARKTEN	12

Context : Mensenrechtensituatie in Egypte

COP27 vindt plaats in Egypte tegen een achtergrond van aanhoudende onderdrukking van het recht op vrijheid van meningsuiting, vereniging en vreedzame vergadering, en een gebrek aan maatregelen ter bestrijding van discriminatie en seksueel en op gender gebaseerd geweld tegen vrouwen, meisjes en LGBTQI+-personen. Jarenlang hebben maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers in Egypte wijdverspreide en/of systematische mensenrechtenschendingen aan de kaak gesteld en zijn zij het slachtoffer geweest van toenemende inspanningen om de mensenrechten te beperken en degenen die het officiële discours betwisten, te straffen.

COP 27 mag niet worden gebruikt om kritiek op de mensenrechtensituatie in Egypte het zwijgen op te leggen. Egypte moet een **betekenisvolle deelname** van de Egyptische, buitenlandse en inheemse civiele samenleving verzekeren, en de **veiligheid** van alle deelnemers waarborgen. De staten die partij zijn, het UNFCCC-secretariaat, de internationale instanties en de NGO's die aan de top deelnemen, moeten de Egyptische autoriteiten **oproepen een einde te maken aan de onderdrukking** van vreedzame sociale, oppositie- en mensenrechtenbewegingen. De duizenden personen die willekeurig worden vastgehouden, moeten worden vrijgelaten en er moet een einde komen aan de gerechtelijke onderzoeken, reisverboden en het bevriezen van activa waarmee mensenrechtenactivisten worden aangepakt.

In de aanloop naar de top moeten de internationale gemeenschap en in het bijzonder de landen die aan de top deelnemen, **het recht op vrijheid van meningsuiting, vereniging en vreedzame vergadering** van actoren uit het maatschappelijk middenveld en mensenrechtenverdedigers, waaronder degenen die zich met klimaatrechten bezighouden, **waarborgen**, zodat zij de kans krijgen hun standpunten kenbaar te maken en hun behoefte aan bescherming kenbaar te maken.

De Klimaatcoalitie, die meer dan 90 organisaties uit het Belgische maatschappelijk middenveld (natuur en milieu, internationale solidariteit, vakbonden, mutualiteiten, jongeren, burgerbewegingen en mensenrechtenorganisaties) verenigt, heeft de volgende aanbevelingen voor de Belgische beleidsmakers in het kader van de COP 27:

HOOFDSTUK 1: OPWARMING BEPERKEN TOT 1,5°C

- Zorg dat het **Mitigation Work Programme** en de **Global Stocktake** leiden tot een omvattende evaluatie van de **implementatie** van NDC's, een verdere verhoging van de ambities van de nationale klimaatplannen, en het bepalen van duidelijke en ambitieuze sectorale decarbonisatie-doelstellingen in lijn met een opwarming van maximaal 1,5°C, het zesde syntheserapport van het IPCC, de SDGs en het post-2020 wereldwijde biodiversiteitskader. Integreer ook de verschillende sectorale akkoorden en 'Glasgow Breakthroughs' in dit proces.
- Wees een actieve pleitbezorger van internationale en Europese ambitie en samenwerking. Steun alle **diplomatieke initiatieven** die in deze richting gaan, bijvoorbeeld het jaarlijkse statement van de **High Ambition Coalition**, en streef naar sterke en gelijkwaardige partnerschappen met de meest kwetsbare landen.

- Implementeer de **verschillende vrijwillige engagementen¹ die België is aangegaan op COP26** (o.a. de Methane Pledge, IPSCET, FACT, Global Forest Finance Pledge, 100% Zero Emissions Vans & Cars, ...), en schep in de aanloop naar COP27 duidelijkheid m.b.t. de vooruitgang die is geboekt en de vervolgstappen die gepland staan.
- Dring erop aan dat COP27 werk maakt van de noodzaak de energietransitie te versnellen, door **af te stappen van fossiele brandstoffen**, te beginnen met steenkool uiterlijk in 2030 voor de OESO-landen, en tegelijkertijd een einde te maken aan investeringen in nieuwe projecten voor fossiele brandstoffen, zoals aanbevolen door het Internationaal Energieagentschap. De versnelling van de energietransitie is niet mogelijk zonder steun voor een rechtvaardige transitie die hoogwaardige banen verzekert voor werknemers die vandaag tewerkgesteld zijn in de fossiele sector.
- Pleit ervoor dat alle landen die nog geen geüpdatete **Nationally Determined Contribution (NDC)** - hebben ingediend en/of een NDC die geen billijk aandeel levert aan het behalen van de doelstelling om de opwarming te beperken tot maximaal 1,5°C, nieuwe, geüpdatete NDC's indienen. Ook de Europese Unie moet zo snel mogelijk een nieuwe NDC indienen, waarbij gestreefd moet worden naar een werkelijke² uitstootvermindering van minstens 60% in 2030 tov. 1990³.
- **Inzake de rechtvaardige transitie:**
 - We vragen dat het principe van een **"rechtvaardige transitie voor de beroepsbevolking en van het scheppen van fatsoenlijk werk en hoogwaardige banen in overeenstemming met nationaal vastgestelde ontwikkelingsprioriteiten"**, zoals vastgelegd in het **Akkoord van Parijs⁴**, wordt bevestigd. Bovendien moet elke partij bij de herziening van zijn NDC verplicht worden om te concretiseren, in samenspraak met de sociale partners, hoe de rechtvaardige transitie in de praktijk wordt gebracht.
 - We vragen dat België zich inschakelt in het bestaande **"Just Energy Transition Partnership"** met Zuid-Afrika en in eventuele nieuwe Just Energy Transition Partnerships. Dat betekent dat België financiering voorziet voor die partnerschappen, verzekert dat de civiele samenleving - in het bijzonder de organisaties die de werknemers in de energiesector verenigen - in Zuid-Afrika en eventuele andere partnerlanden effectief inspraak krijgt in de concretisering, de toegang tot betaalbare en schone energie voor de lokale

¹ Zie: <https://klimaat.be/doc/cop26-engagementen-belgie.pdf>

² Hier wijzen we opnieuw op enkele gevaren verbonden aan het idee van 'netto' emissiereducties en 'koolstofneutraliteit' en negatieve uitstoot, koolstofcompensatiemechanismes, land-gerelateerde en niet-duurzame biobrandstoffen, 'climate-smart agriculture', CCS toegepast in steenkoolcentrales en het gebruik van niet-duurzame biomassa (zowel van nationale afkomst als import uit landen in het Zuiden).

³ De Klimaatcoalitie pleit voor een Europese doelstelling van minstens 60% uitstootvermindering tegen 2030 (tov. 1990) met alle nodige waarborgen voor een sociaal rechtvaardige uitvoering van deze doelstelling (zie memorandum Belgische Green New Deal, 2020). Op basis van het IPCC-rapport over de opwarming van de aarde tot 1,5°C adviseert het netwerk CAN-Europe een vermindering met minstens 65% van de uitstoot in 2030 in vergelijking met 1990. Die vermindering is nodig om te voldoen aan het Akkoord van Parijs. Die doelstelling geldt voor de uitstoot van broeikasgassen en niet voor koolstofopslag, met name in de LULUCF-sectoren. Het doel van -55% dat de Europese Commissie voorstelt, omvat wel opslag en komt in werkelijkheid maar overeen met een vermindering van de emissies met 52,8% – en dat is voor de Klimaatcoalitie niet voldoende

⁴ in de volgende termen: "A just transition secures the future and livelihoods of workers and their communities in the transition to a low-carbon economy. It is based on social dialogue between workers and their unions, employers and governments. A plan for just transition provides and guarantees better and decent jobs, social protection, more training opportunities and greater job security for all workers affected by global warming and climate change policies."

bevolking waarborgt, en dat op regelmatige basis aan de Belgische civiele samenleving wordt gerapporteerd over de voortgang van het partnerschap.

- **Op Belgisch, Vlaams, Waals en Brussels niveau**, moeten versterkte klimaatdoelstellingen die stroken met de nieuwe Europese doelstellingen en het laatste IPCC-rapport, met name in het kader van het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP) en de verschillende onderdelen ervan, onze vertegenwoordigers een geloofwaardige stem geven in de internationale onderhandelingen. Dit plan moet zo snel mogelijk worden herzien⁵

HOOFDSTUK 2: GENDERRECHTVAARDIGHEID

- Eis dat alle landen die het Akkoord van Parijs hebben ondertekend, rekening houden met **genderrechtvaardigheid** als een van de belangrijkste pijlers van klimaatrechtvaardigheid. België moet zich in dit opzicht profileren als een innovatief en voorbeeldig land.
- Herinner dat een **rechtvaardige transitie ook feministisch moet zijn**, door nota te nemen van de aanbevelingen van het laatste IAO-verslag, door de gender- en etnische arbeidsverdeling ter discussie te stellen die mensen in laagbetaalde, onzekere en informele bestaans- en dienstensectoren plaatst. Zij moet het begrip 'werk' zelf ter discussie stellen, zodat onbetaalde zorg en huishoudelijk werk, dat vooral door geracialiseerde vrouwen en meisjes wordt gedaan, wordt gewaardeerd, erkend, verminderd en herverdeeld.
- Stel gender centraal in alle klimaat **planningsinstrumenten**: België moet een **dubbele benadering van gendermainstreaming** bij alle planning en rapportage implementeren en ervoor ijveren, zodat genderrechtvaardigheid een hoofdpunt wordt bij alle elementen van de Global Stocktake Cycles, de actualisering van de NDC's en de Europese nationale klimaat- en energieplannen.
- Versterk de Belgische engagementen binnen de '**Action Coalition on Feminist Action for Climate Justice**⁶.
- Verbeter de beschikbaarheid van **genderspecifieke data**: nota te nemen van de overeengekomen conclusies⁷ en de 30 deskundigenverslagen van de CSW66⁸; Neem met diepe bezorgdheid nota van het cross-chapter hoofdstuk 18 van de AR6 over *Gender, Climate Justice and Transformative Pathways*⁹ van het IPCC en

⁵ Dit betekent: 1) De jaarlijkse uitstoot van broeikasgassen aanzienlijk verminderen om minimaal in overeenstemming te zijn met het Europese "Fit for 55"-pakket. De verwachte Belgische bijdrage aan de Europese inspanning (minimaal -47% van de emissies in 2030) moet worden gevalideerd door de regeringen van alle entiteiten, inclusief de Vlaamse regering. Elke regering moet zich ertoe verbinden haar deel van deze doelstelling te verwezenlijken, in het kader van een nog te bereiken lastenverdelingsovereenkomst voor 2030. 2) Zijn aandeel van hernieuwbare energie in de energiemix sterk verhogen, met een doelstelling van 100% hernieuwbare energie tegen 2050. 3) Concrete doelstellingen vooropstellen voor de vermindering van het energieverbruik.

⁶ De Belgische deelname moet dus verder gaan dan de engagementen van de Belgische minister voor Ontwikkelingssamenwerking et les élargir à tous les cabinets ayant un rôle dans l'action climatique de la Belgique. waarbij genderrechtvaardigheid wordt beperkt tot 'transversale aangelegenheden'.

⁷ "Totstandbrenging van gendergelijkheid en verbetering van de positie van alle vrouwen en meisjes in het kader van het beleid en de programma's inzake klimaatverandering en vermindering van het milieu- en rampenrisico" <https://www.unwomen.org/en/csw/csw66-2022/session-outcomes>

⁸ <https://www.unwomen.org/en/csw/csw66-2022/preparations/expert-group-meeting>

⁹ https://report.ipcc.ch/ar6wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_FinalDraft_Chapter18.pdf

verzoek het IPCC om een speciaal verslag op te stellen over de verbanden tussen gender en klimaat, zowel in het kader van adaptatie als van mitigatie;

- Garandeer **inclusieve onderhandelingen** en pleit voor een evenwichtige vertegenwoordiging wat genderidentiteit en -deskundigheid betreft; pleit voor de verplichte aanstelling van nationale aandachtspunten voor gender en klimaatverandering (NGCCFP) in alle nationale en regionale delegaties; en dat de administraties en organisaties die verantwoordelijk zijn voor gendergelijkheid partners worden bij de uitvoering van klimaatactie in alle ondertekenende landen van de Overeenkomst van Parijs.
- Zorg ervoor dat alle thematische **COP 27 onderhandelingen** 'gendertransformatief' zijn: erken de verbanden tussen de klimaatcrisis en gendergerelateerd geweld¹⁰; en pleit voor een effectieve herziening van het Genderactieplan gericht op implementatieaanbevelingen van de Belgische Adviesraad voor Gender en Ontwikkeling.¹¹

HOOFDSTUK 3: ADAPTATIE, VERLIES EN SCHADE

3.1. Adaptatie

- Bijdragen tot een besluit over het **werkprogramma van Glasgow in Sharm-el-Sheik betreffende het wereldwijde aanpassingsdoel** (GlaSS), dat ervoor zorgt dat aanpassing op de politieke agenda staat met speciale agendapunten voor het wereldwijde aanpassingsdoel (GGA) op COP 27 en COP 28 en op vergaderingen van de hulporganen (SB's) om ervoor te zorgen dat substantiële resultaten inzake aanpassing worden geboekt.
- Kom de belofte na om de **aanpassing financiering te verdubbelen tegen 2025** (ten opzichte van referentiejaar 2019). Erken dat deze belofte onvoldoende is in het licht van de urgentie en berekende noden, en voorzie extra toezeggingen specifiek voor adaptatie om te zorgen voor een evenwichtige financiering tussen mitigatie en adaptatie, zoals beloofd in de Overeenkomst van Parijs¹². Voorts moet de COP zorgen voor een afzonderlijke follow-up van de financiering van klimaatadaptatie, met een tijdschema en een eigen uitvoeringsplan.
- België moet zijn rol naast de '**Adaptation Champions**¹³' proactief voortzetten, met name door aan te dringen op een verhoging van het niveau, de kwaliteit en de toegankelijkheid van de financiering van de aanpassing en ervoor te zorgen dat deze ten goede komt aan de meest behoeftigen.
- De klimaatontwrichting raakt de meest kwetsbaren in het Globale Zuiden én in het Noorden het meest. Om de effecten van de klimaatcrisis, die hun werk en inkomens in gevaar brengt, op deze mensen te verzachten, hebben zij nood aan **universele gezondheidszorg, werkloosheidsuitkeringen en andere vormen van sociale**

¹⁰ Zorg onder andere voor gendermainstreaming in de internationale klimaatfinanciering met een specifiek budget; de rol van vrouwen in de landbouw en hun kwetsbare toegang tot land erkennen en daarmee rekening houden bij het afsluiten van de gezamenlijke werkzaamheden inzake landbouw (Korinivia Joint Work on Agriculture, KJWA), en artikel 6 (zie verder)

¹¹ [Advies van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling over het prioritaire thema van de 66ste zitting van de Commissie voor de Status van de Vrouw van de Verenigde Naties](#) en [Advies van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling over de verbinding tussen gendergerelateerd geweld en klimaat](#)

¹² Artikel 9.4 Akkoord van Parijs

¹³ https://um.fi/news/-/asset_publisher/GRSnUwaHDPv5/content/statement-of-commitment-champions-group-on-adaptation-finance-commit-to-driving-political-ambition-on-adaptation-finance-ahead-of-cop27/35732

bescherming. De realisatie van nationale en internationale systemen van universele sociale bescherming moet opgenomen worden als expliciet onderdeel van adaptatieplannen.

3.2. Verlies en schade

- Aanvaard en steun actief, via de stem van de Europese Unie, dat de **financiering van verlies en schade** (*loss and damage*, in het engels) op de agenda van de COP/CMA wordt geplaatst om een zinvol resultaat op de COP 27 te waarborgen.
- Neem proactief en constructief deel aan de besprekingen over de modaliteiten en de rol van **een financieringsmechanisme voor verlies en schade** in het kader van het UNFCCC, zoals gevraagd door alle 'ontwikkelingslanden', en dat dit mechanisme tijdens COP 27 wordt ingesteld, met onmiddellijk daarna verdere technische werkzaamheden voor de meest doeltreffende uitvoering ervan.¹⁴
- Wij verwelkomen de aankondigingen van een reeks actoren, waaronder Wallonië, betreffende de toezegging van financiële middelen voor de aanpak van verlies en schade. De Klimaatcoalitie dringt er echter op aan dat **deze toezeggingen op transparante en integere wijze worden gedaan, additioneel** aan de toezegging om 0,7% van het BBP uit te trekken voor het budget voor ontwikkelingssamenwerking.
- Zorg ervoor dat het Santiago-netwerk¹⁵ daadwerkelijk operationeel wordt, met inbegrip van de oprichting van een **representatief en inclusief adviesorgaan** dat besluiten kan nemen over het verlenen van technische bijstand op basis van de behoeften ter plaatse.
- Erken in het kader van het Warsaw International Mechanism on Loss and Damage het groeiende probleem van **klimaatonthemden** en de dringende noodzaak om oplossingen te vinden op internationaal, regionaal en nationaal niveau die de mensenrechten in alle stadia van de ontheemding respecteren, en implementeer de aanbevelingen die werden opgesteld door de Task Force on Displacement en goedgekeurd tijdens de klimaatop in Katowice (COP24)¹⁶.

HOOFDSTUK 4. LANDBOUW EN VOEDSELSYSTEMEN

- Garandeer dat **voedselsoevereiniteit**, respect voor de **mensenrechten, sociale bescherming** en de internationale teksten en verdragen over de **rechten van de inheemse en lokale bevolking**, landrechten en toegang tot natuurlijke rijkdommen centraal staan in de besprekingen. Heb bijzondere aandacht voor '**World's Youth for Climate Justice**'¹⁷ en de 'Verklaring van de VN inzake de rechten van boeren en andere mensen die in plattelandsgebieden werken'¹⁸. België moet gebruik maken

¹⁴ De instelling van een dergelijk mechanisme vereist een reeks beginselen en duidelijke waarborgen, zoals de garantie dat de financiering publiek en in de vorm van giften is. Bovendien moeten de door sommige actoren voorgestelde verzekeringsmechanismen met grote omzichtigheid worden benaderd en worden gekenmerkt door duidelijke criteria, zoals toegankelijkheid, inclusie of eerbiediging van de mensenrechten. Zie: <https://climatenetwork.org/resource/ldff-paper/>

¹⁵ <https://unfccc.int/santiago-network>

¹⁶ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/2018_TFD_report_17_Sep.pdf

¹⁷ dat tot doel heeft het Internationaal Gerechtshof om een advies te verzoeken over de klimaatverplichtingen van de lidstaten, teneinde de verbanden tussen klimaat en landrechten te verduidelijken

¹⁸ Aangenomen door de Mensenrechtenraad op 28 september 2018 <https://digitallibrary.un.org/record/1650694>

van de COP 27 om andere landen hierover te sensibiliseren en binnen de Algemene Vergadering van de VN toewerken naar een resolutie.

- Zorg ervoor dat overheidssteun voor landbouw en voedselsystemen (vb. GLB¹⁹, herstelplannen) niet enkel agro-ecologische praktijken en lokale voedselsystemen (vb. korte keten) ondersteunt, maar ook **productiepraktijken uitsluit** die leiden tot milieudegradatie en het verdwijnen van kleine landbouwbedrijven²⁰.
- **Erken het belang van landbouw**, en meer specifiek, agro-ecologie, voor het levensonderhoud van miljarden mensen wereldwijd en de kwetsbaarheid van de landbouwsector voor de klimaatcrisis. Garandeer in dat kader dat de resultaten van de **Koronivia Joint Work on Agriculture** (KJWA), dat moet landen op COP27, in lijn zijn met de prioriteit om voedselzekerheid te vrijwaren en de natuur te beschermen.
 - **Pleit voor agro-ecologie en biologische landbouw en een op rechten gebaseerde aanpak** in het uiteindelijke COP-besluit en garandeer dat het werk van de KJWA leidt tot dringende en concrete klimaatmaatregelen;
 - Neem in het KJWA-besluit **de 13 beginselen**²¹ op die door het panel op hoog niveau zijn vastgesteld als leidraad voor de transformatie van het agro-ecologische voedselsysteem²² dat door de UNFSS-coalitie voor agro-ecologie is onderschreven;
 - Pleit voor de oprichting van een **comité/werkprogramma** voor **Koronivia** waarin het CFS (het Comité voor Wereldvoedselzekerheid binnen de FAO) een leidende rol moet spelen. Dit comité moet de door het expertpanel op hoog niveau voorgestelde aanbevelingen voor het klimaatbeleid op landbouwgebied integreren en aanvullen;
 - **Integreer** agro-ecologie en biologische landbouw in **klimaatactie**²³;
 - Biedt institutionele en politieke erkenning en steun voor **lokale, regionale, nationale en internationale netwerken** van agro-ecologische landbouwers;
 - Richt het landbouwbeleid op de **financiering** van agro-ecologische en biologische landbouwprojecten.
- **Verhoog de inspanningen voor methaanreductie**, in lijn met de engagementen genomen op de COP26 via de internationale Methane Pledge. Bijkomende, brongerichte acties zijn noodzakelijk om toe te werken naar de beloofde reductie van - 30% methaan tegen 2030²⁴.

HOOFDSTUK 5: NATUUR

¹⁹ Gemeenschappelijk Landbouw Beleid

²⁰ Vb. intensieve veeteelt, synthetische meststoffen, pesticiden, exportkredieten, agrobrandstoffen.

²¹ Recycling; Bodemgezondheid; Diergezondheid en -welzijn; Instandhouding van de biodiversiteit; Synergie; Economische diversificatie; Co-creatie van kennis; Sociale waarden en diëten; Rechtvaardigheid; Connectiviteit; Beheer van land en natuurlijke hulpbronnen; Participatie..

²² https://www.ipes-food.org/_img/upload/files/sfsFRhq.pdf

²³ door middel van landbouwbeleid, opleiding en onderzoek; valorisatie van agro-ecologische producten, rationeel watergebruik en recyclingsystemen en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen voor het oppompen van water; boerenzaden, lokale dieren- en vissoorten om de biodiversiteit te herstellen en in stand te houden.

²⁴ Het huidige Vlaamse Convenant Enterische Emissies blijft zorgen voor een stijging in de uitstoot van methaan.

- Erken dat het tegengaan van **biodiversiteitsverlies** een belangrijke hefboom is in de strijd tegen en de aanpassing aan de klimaatcrisis²⁵. In de context van het **CBD post-2020 wereldwijde biodiversiteitskader** (GBF), betekent dit dat België een actieve voorstander moet zijn van een missie (een Parijs-achtige doelstelling) om tegen 2030 een natuurpositieve wereld te bereiken door dringende maatregelen te nemen om het biodiversiteitsverlies tegen 2030 een halt toe te roepen en om te keren. Om dit te bereiken moet het GBF het volgende omvatten:
 - een verbintenis om verder verlies van intacte ecosystemen te voorkomen en ten minste 30% van land, zee en zoetwater effectief en billijk te beschermen tegen 2030;
 - een mijlpaal om de voetafdruk van consumptie en productie tegen 2030 te halveren vergezeld van doelstellingen voor alle sectoren die het verlies aan natuur veroorzaken;
 - de opname van Nature-Based klimaatoplossingen²⁶²⁷.
 - een doeltreffend uitvoeringsmechanisme²⁸ omvatten.
- **Nature-Based klimaatoplossingen** mogen niet worden ingezet ter vervanging van reductie van de broeikasgasuitstoot.
- Zorg voor **voldoende financiering** om de Europese en internationale **biodiversiteitsdoelstellingen** te halen.
- Ga biodiversiteitsverlies door **Belgische consumptie** tegen. Breng de in het kader van de FACT-dialoog (COP 26) en het partnerschap van de Verklaring van Amsterdam (2021) aangepane verbintenissen in praktijk door eind 2022 de Beyond Food-strategie te publiceren en in 2023 met de uitvoering ervan te beginnen, teneinde te zorgen voor traceerbare en transparante internationale toeleveringsketens die vrij zijn van de vernietiging van natuurlijke ecosystemen en die bijdragen tot de bescherming en het herstel van ecosystemen in de landen van oorsprong, alsmede tot een leefbaar inkomen voor de producenten.
- Versterk, gezien het belang van de oceaan voor de aanpak van de klimaatcrisis, de rol van België als **'Blue Leader'** door het voorzorgsbeginsel toe te passen op de ontwikkeling van de **diepzeemijnbouw**. Wij roepen België op dit engagement actief te steunen en het te integreren in de wetgeving inzake diepzeemijnbouw. Op internationaal niveau betekent dit dat een internationaal moratorium op diepzeemijnbouw moet worden gesteund en ondertekend en dat een leidende rol moet worden gespeeld in de circulaire en de deeleconomie met inbegrip van innovatie²⁹ in die richting.
- Om een geloofwaardige leider op internationaal niveau te zijn, moet België **coherent** zijn in zijn standpunten op EU-niveau en in de ontwikkeling van zijn eigen nationaal beleid. Op Belgisch niveau betekent dit o.a. een ambitieuze herziening van de

²⁵ Zoals aangegeven in IPCC-IPBES co-sponsored rapport over biodiversiteit en klimaatverandering: "Biodiversiteitsverlies en klimaatverandering worden allebei veroorzaakt door menselijke economische activiteiten en versterken elkaar wederzijds. Geen van beide problematieken zal succesvol worden opgelost tenzij ze samen worden aangepakt."

<https://ipbes.net/events/launch-ipbes-ipcc-co-sponsored-workshop-report-biodiversity-and-climate-change>

²⁶ Bijvoorbeeld Duin voor Dijk, de zeebodem, bossen, veengebieden en andere ecosystemen als carbon sinks.

²⁷ Nature-Based klimaatoplossingen moeten een op rechten gebaseerde aanpak volgen en lokale en inheemse gemeenschappen betrekken bij de uitvoering ervan

²⁸ Waardoor actie metertijd kan worden opgevoerd.

²⁹ Diepzeemijnbouw en de economische transitie:

https://www.savethehighseas.org/wp-content/uploads/2022/03/DSCC_FactSheet8_DSM_Economy_4pp_Feb22.pdf

nationale biodiversiteitsstrategie en de ontwikkeling van **regionale wetgeving** in lijn met België's internationale verbintenissen³⁰ en het uitvoeren van de opgemaakte beheersplannen van de mariene Natura 2000 zones. Op Europees niveau roepen we België op een voortrekkersrol op te nemen bij de aanneming van een sterke Nature Restoration Law³¹ en het ondersteunen van een impactvolle Deforestation Law³².

HOOFDSTUK 6: FINANCIERING IN LIJN MET KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

6.1. Internationale klimaatfinanciering

- Alle landen uit Annex II moeten zich inzetten om het **financieringstekort** in 2022 en in de periode tot en met 2025 weg te werken, onder meer via **innovatieve financieringsbronnen**³³. Dat dient gepaard te gaan met de **uitvoering van het Climate Finance Delivery Plan**³⁴, met concrete maatregelen over de manier waarop deze doelstelling zal worden bereikt.
- Werk proactief aan duidelijke afspraken over het proces om tot een **nieuwe doelstelling te komen voor 2025**. Pleit ervoor dat deze vertrekt vanuit de behoeften van lagere inkomenslanden en de beschikbare wetenschap, voorrang geeft aan giften, de toegang tot financiering verhoogt³⁵, met regelmatige toetsing³⁶, en specifieke sub-doelstellingen (bijvoorbeeld voor: adaptatie, mitigatie en schade en verlies).
- Garandeer aan de hand van **duidelijke definities van internationale klimaatfinanciering** ('nieuw en additioneel') en **een uniform rapporteringsmechanisme** dat de doelstelling niet opnieuw wordt ondermijnd door overrapportering.
- België moet zijn financiering van het **Green Climate Fund** ten minste verdubbelen. In dit verband moet zij ervoor pleiten dat de middelen ook worden gebruikt voor de uitvoering van de genderactieplannen van het UNFCCC. België moet niet alleen pleiten voor meer middelen voor landbouw, maar ook speciale aandacht en middelen vragen voor zelfvoorzienende en klimaatbestendige landbouw en voedselsystemen op basis van de beginselen van agro-ecologie en biologische landbouw.
- De Belgische bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering, waarvan het minimum is vastgelegd in het Burden Sharing akkoord tot 2024, is ruimschoots

³⁰ Zoals de Leaders Pledge for Nature, de Global Ocean Alliance en de High Ambition Coalition for Nature and People

³¹ Analyse door het middenveld: https://eeb.org/wp-content/uploads/2022/08/NRL_FirstAnalysis_August2022.pdf

³² Inclusief sterke definitie rond bosdegradatie en het uitbreiden van de scope naar niet-bos ecosystemen

³³ Pleit bijvoorbeeld op het Europese toneel om alle inkomsten uit het koolstofgrensaanpassingsmechanisme (CBAM) en een aanzienlijk deel van de herziene ETS te kanaliseren naar extra klimaatfinanciering voor lagere inkomenslanden via nieuwe bijdragen aan de klimaatfondsen van het UNFCCC.

³⁴ Zie: <https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/10/Climate-Finance-Delivery-Plan-1.pdf>

³⁵ Zo moeten lokaal geleide klimaatmaatregelen de lokale, traditionele en inheemse kennis in aanmerking nemen. Het betekent ook dat bij het opzetten van projecten rekening wordt gehouden met de behoeften van meisjes aan toegang tot economische en sociale kansen, bijvoorbeeld onderwijs. Bijvoorbeeld het bevorderen van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten als onderdeel van klimaatmaatregelen en ervoor zorgen dat feministische en vrouwenrechtenorganisaties een groter deel van de klimaatfinanciering ontvangen.

³⁶ De mondiale inventarisatie (GST) is de logische plaats zodat ze deel uitmaken van het opvoeren van de ambities in het kader van de Overeenkomst van Parijs.

onvoldoende. Om een billijke bijdrage te leveren, moet België haar engagement verhogen tot een groeipad naar ten minste **500 miljoen euro per jaar**, die niet ten koste gaat van de middelen voor ontwikkelingssamenwerking ("nieuw en additioneel")³⁷.

6.2 Schulden en klimaat

Pleit binnen de bespreking voor de post-2025 klimaatfinancieringsdoelstelling (NCQG)³⁸ voor:

- In de onmiddellijke nasleep van klimaatrampen, een **mechanisme voor de automatische opschorting van schuldaflossingen** bij toekomstige multilaterale, bilaterale, en private leningen. Tijdens de opschortingsperiode worden alle betalingsverplichtingen jegens alle externe schuldeisers voor een beperkte periode opgeschort en kunnen tegen het lenende land geen gerechtelijke stappen worden ondernomen om schuldvorderingen af te dwingen.
- **Financieringsinstrumenten die geen schulden genereren**. Dit betekent dat zij hoofdzakelijk in de vorm van giften wordt verstrekt. Als er leningen moeten worden gebruikt, dan alleen tegen zeer gunstige voorwaarden³⁹ en alleen voor bepaalde doeleinden en programma's die niet zullen leiden tot de accumulatie van onhoudbare schulden.

6.3 Financiering en private sector

- Voer een **klimaattoets** in voor alle publieke investeringen om te garanderen dat ze in lijn zijn met **Artikel 2.1c** van het Akkoord van Parijs.
- Pleit voor een einde van **subsidies voor fossiele brandstoffen**, met de nodige sociale omkadering. Deze subsidies bedragen ook in België minstens gemiddeld 13 miljard per jaar⁴⁰.
- België moet haar engagementen nakomen in het kader van de '**Statement on International Public Support for the Clean Energy Transition**', en reeds in 2022 een desinvesteringsstrategie uit fossiele waardeketens implementeren bij al haar buitenlandse subsidies en financieringsinstrumenten, met inbegrip van de exportkredietfinanciering.
- Pleit voor een verduurzaming van **internationale, multilaterale en nationale ontwikkelingsbanken** en andere publieke financieringsvehikels. Deze instellingen moeten de strijd tegen de klimaatcrisis centraal stellen in hun mandaat en operaties

³⁷ zie: https://11.be/sites/default/files/2020-10/Briefing%2010%20jaar%20klimaatfinanciering_finaal.pdf

³⁸ Zie Eurodad (2022)

https://assets.nationbuilder.com/eurodad/pages/3020/attachments/original/1660310566/Eurodad_submission_to_the_NCQG_-_FINAL.pdf?1660310566

³⁹ Dit geldt met name voor de regeringen van landen met een zware schuldenlast (om ervoor te zorgen dat zij over de financiële middelen beschikken om in de behoeften van de getroffen bevolking te voorzien, met bijzondere aandacht voor vrouwen en kinderen). Zie; Achampong, Leia. (2022). 'Skilling up on UNFCCC COP processes'. Eurodad.

<https://assets.nationbuilder.com/eurodad/pages/2955/attachments/original/1654261623/COP-guide-2022-EN.pdf?1654261623>

⁴⁰

https://finances.belgium.be/fr/statistiques_et_analyses/analyses/inventaire-des-subventions-aux-energies-fossiles

en de capaciteit van overheden en publieke financierders in lage- en middeninkomenslanden ondersteunen. België moet hierin het goede voorbeeld geven door ook de eigen investeringsmaatschappijen in lijn te brengen met het Verdrag van Parijs.

- **Mobiliseer private financieringsbronnen voor de transitie.** Werk in dat kader aan een bindend kader inzake transparantie en rapportage van de blootstelling van financiële actoren aan de fossiele economie, en verplicht financiële instellingen om hun operaties in lijn te brengen met de klimaatdoelstellingen. Ook het ruimer fiscaal en economisch beleid moet coherent worden gemaakt met een rechtvaardige transitie.
- Pleit dat de rijke landen zich verbinden tot een belasting op de **overwinsten van energiebedrijven**, met inbegrip van bedrijven die fossiele brandstoffen produceren. De opbrengsten van deze belasting moeten worden aangewend voor de financiering van aanpassingen en schade, alsmede van maatregelen om de energiearmoede structureel terug te dringen (bijvoorbeeld thermische isolatie van woningen van arme huishoudens). Deze belasting moet automatisch zijn in geval van crisis, ambitieus wat betreft de tarieven en aangepast aan de nationale realiteit (op de productie voor de armste landen en op de winst voor de rijkste landen).

HOOFDSTUK 7: KOOLSTOFMARKTEN⁴¹

- Ondersteun het **artikel 6.8 als prioriteit**. De landsector mag niet in aanmerking komen voor de markt (niet-duurzaamheid van de gegenereerde kredieten, negatieve gevolgen voor de mensenrechten en het recht op voedsel).
- Garandeer dat alle **noodzakelijke waarborgen** in acht worden genomen, in het bijzonder door ervoor te zorgen dat de **San José-beginselen** naar behoren worden nageleefd.⁴²
- **Pleit voor het verdwijnen van koolstofcompensaties**. Gezien de omvang van de te realiseren reducties en de sociale en ecologische tekortkomingen van koolstofkrediettransacties vóór 2020⁴³, is er in de Overeenkomst van Parijs geen plaats meer voor koolstofcompensaties.
- Garandeer volledige **transparantie** en een verbeterde toegang tot informatie over de projecten van deze markten zodat het maatschappelijk middenveld en externe actoren deze mechanismen kunnen controleren.
- Garandeer een **einde aan valse emissiereducties** (zoals dubbeltellingen, *carbon avoidance*, niet-toegestane kredieten). De basisstructuur van de samenwerkingsovereenkomsten moet ten minste de reeks strenge regels omvatten die door Carbon Market Watch zijn uitgewerkt.

⁴¹Artikel 6 van de Overeenkomst van Parijs "de verkeerd genaamde koolstofmarkt" heeft tot doel de ambitie van de nationale NDC's te versterken door 3 vormen van vrijwillige samenwerking te volgen. Slechts 2 van de 3 benaderingen, artikel 6, leden 2 en 4, houden verband met de koolstofmarkt. Laten we niet vergeten dat, net als bij COP 26 de koolstofmarkten zijn niet noodzakelijk om de verplichtingen van het Akkoord van Parijs nu al uit te voeren: landen moeten hun nationale uitstoot onmiddellijk verminderen.

⁴²<https://carbonmarketwatch.org/wp-content/uploads/2021/06/Time-to-make-Article-6-work-for-the-climate-1.pdf>

⁴³<https://carbonmarketwatch.org/2017/04/18/press-statement/>

- De koolstofmarkt mag in geen geval de **verwezenlijking en de ambitie van de nationale NDC's verstoren** en/of onterecht geloofwaardigheid verlenen aan projecten van private ondernemingen die ten onrechte beweren "koolstofneutraal" te zijn of het klimaateffect van hun activiteiten te verminderen (*greenwashing*).

HOOFDSTUK 8: KINDEREN EN JONGEREN

- In lijn met internationale artikels en verdragen moet België zich blijven inzetten voor het belang van **klimaateducatie**.⁴⁴ Meer aandacht voor klimaateducatie is ook een expliciete vraag die vanuit (Belgische) kinderen en jongeren komt⁴⁵. Klimaateducatie is essentieel om te blijven informeren en kinderen en jongeren te versterken in mogelijkheden om actie te ondernemen.⁴⁶
- **Betrek kinderen en jongeren in de opmaak en updates van de NDC's**. Analyses tonen aan dat Europa momenteel onderaan bengelt wat betreft inclusie in opmaak en inhoud van kinderen en jongeren. Dit terwijl de klimaatcrisis ook een kinderrechten crisis is. Wij vragen aan België om hierin een leidersrol op te nemen en bij het aanpassen van de NDC's een *Child Sensitivity*⁴⁷ toets op te nemen.
- Onderteken **de Declaration on Children, Youth and Climate Action** en zet zo haar ambities naar toekomstige generaties kracht bij.⁴⁸

CONTACT

Kiki Berkers
11.11.11
Kiki.Berkers@11.be
www.klimaatcoalitie.be

⁴⁴ Artikel 6 UNFCCC, artikel 12 Parijsakkoord, artikel 29 IVRK, Artikel 35 (c) van de [Belgische slotbeschouwingen](#) door het VN-Kinderrechtencomité.

⁴⁵ Ze betreuren het dat bestaande klimaatuitdagingen zo weinig aan bod komen in het onderwijs. Volgens bevroagde jongeren is de bevolking ook niet genoeg geïnformeerd over klimaat -en milieukwesties.

⁴⁶ Deze aanbeveling komt voort uit bevragingen en rapporten door Forum des Jeunes en de Vlaamse Jeugdraad. Voor meer info, zie: [Donne ta voix pour le climat](#) en [Klimaatcommunicatie en -educatie](#).

⁴⁷ Een Child Sensitivity toets kent 4 elementen: het (1) expliciet refereren naar kinderen en jongeren, (2) ze te beschouwen als rechtshabbers, (3) risico's en kwetsbaarheden holistisch te bekijken en (4) kinderen en jongeren als belangrijke partner (stakeholder) te betrekken en inclusief te werken. Meer duiding over indicatoren van child sensitivity en huidige scores zijn terug te vinden in het volgende [rapport](#).

⁴⁸ <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration#declaration>